

II. KRONIKÁRSKE DEJEPISNÉ DIELO

Prvá a Druhá kniha kroník, Kniha Ezdrášova, Kniha Nehemiášova

P. Ján Ďurica SJ

Teologická fakulta Trnavskej univerzity

jan.durica@tftu.sk

Knihy Kroník

1. Názov

- ❑ *Dibré hajamím* hebr. - slová (anály) dní
 - ❑ *Septuaginta (LXX)* gr. *Paralipomenon* - Knihy veci vynechaných, tradovaných
 - ❑ Sv. Hieronym - kronika celej Božskej histórie
-

2. Obsah

- ❑ podávajú najdlhší prehľad biblický dejín od Adama do 5. stor. pred Kr.

1. Predhistória Dávidovej dynastie 1 Krn 1-9.

- ❑ rodokmene od Adama po Šaula.
 - ❑ Dôraz je na Júdov kmeň - Dávid
 - ❑ na potomkov Léviho - leviti, veľkňazi a chrámoví sluhovia
 - ❑ zoznamy mien orientovali k Dávidovi a chrámu
-

2. Dejiny Dávida 1 Krn 10-29

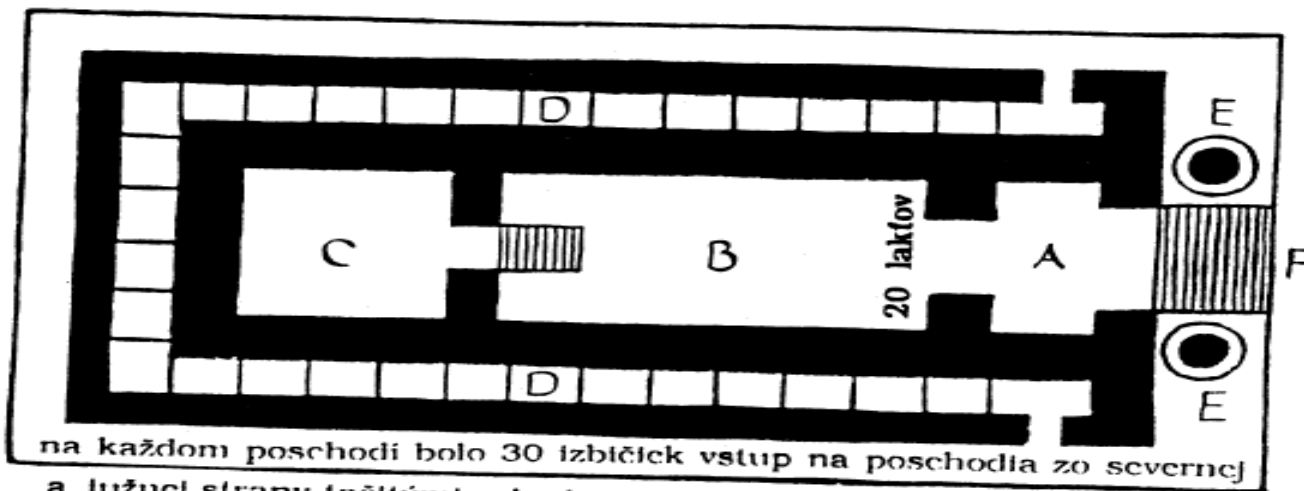
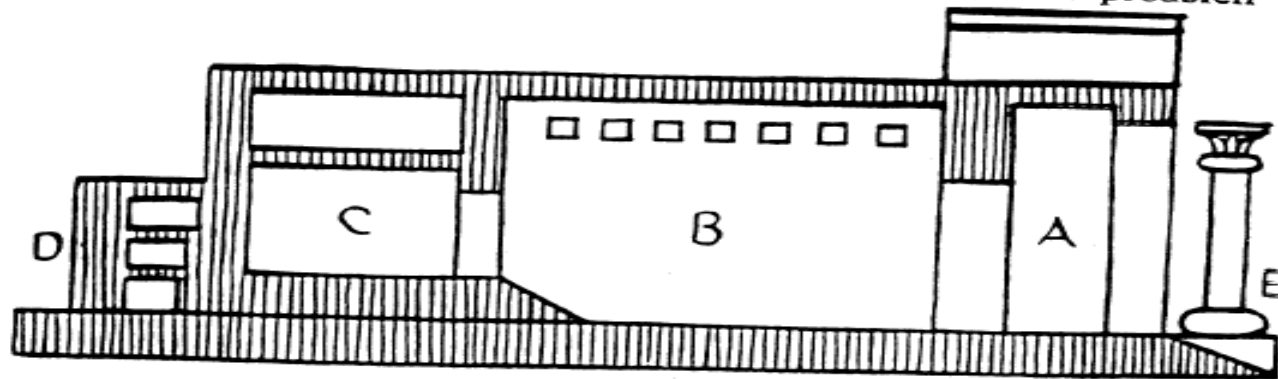
- ❑ kraľovanie Dávida, prípravy na stavbu Jeruzalemského chrámu
 - ❑ zriadenie bohoslužobného personálu: leviti, kňazi, speváci, vrátnici strážcovia
 - Dávida predstavujú, bez vášní, slabostí, náruživostí, zdôrazňujú jeho dobrotu
 - je opravdivým kráľom nad Izraelom ako predstaviteľ Pána - JHWH
-

3. Dejiny Šalamúna 2 Krn 1-9

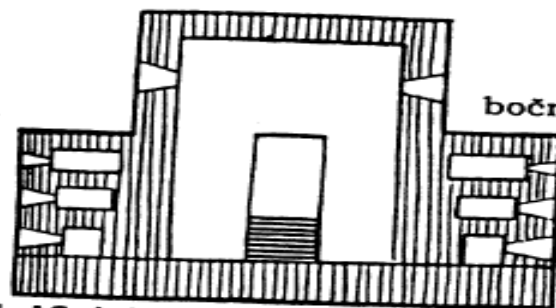
- je predstavený ako nábožný a spravodlivý kráľ,
 - smel „*postaviť Pánovmu menu chrám*“ 2_Krn 6,8-9.18
 - ❑ príprava chrámového zariadenia
 - ❑ posviacka chrámu 2 Krn 2-8
 - ❑ návšteva kráľovnej zo Sáby,
 - ❑ Šalamúnove stavby, obchody
-

Chrám

Chrámová predsieň

na každom poschodí bolo 30 izbičiek vstup na poschodľa zo severnej a južnej strany točítými schodami v izbičkách boli chrámové poklady

bočné budovy

druhé poschodie 7 lakfov
 prvé poschodie 6 lakfov
 dolu 5 lakfov široké

2 duté medené stĺpy výška 18 lakfov obvod 12 lakfov

Salomounův chrám (rekonstrukce). 1. Podélný řez. 2. Půdorys. A. Předsíň. B. Svätyně. C. Svätyně svätých. D. Kněžské komírky. E. Sloupy Jachin a Boaz. F. Schodišče. 3. Průčelí. 4. Příčný řez svätyní s vstupem do svätyně svätých a s ústupkovitými komůrkami.

4. Dejiny júdskych kráľov od Šalamúnovej smrti po babylonské zajatie 10-36

- ❑ venuje sa pozornosť iba dejinám Júdskeho kráľovstva
 - kým sú verní, ich úspech je zaručený,
 - keď zanechajú vieru v Jahveho, stihne ich nešťastie, bieda a záhuba
 - ❑ proroci zdôrazňujú tento náboženský výklad dejín 2 Krn 15,1-7
 - ❑ kráľ Kýros ediktom povoľuje Židom v babylonskom zajatí vrátiť sa do Jeruzalema a opäť vybudovať chrám porov. 2 Krn 36,22-23
-

Cieľ kníh

- ❑ svätopisec podáva teológiu dejín
 - ❑ svedčí o ustavičných zásahoch Boha do života vyvoleného národa 2 Krn 20,1-30 a zároveň je náukou o viere v Božie kráľovstvo
 - ❑ uskutočnilo sa v židovskom spoločenstve Ezdrášovou náboženskou reformou po návrate z babylonského zajatia
 - ❑ garanciou a centrom bol Jeruzalemský chrám, lebo v ňom Boh ustavične prebýval uprostred svojho ľudu
-

-
- ❑ v knihách svätopisec idealizuje všetko, čo súvisí s bohoslužbou
 - ❑ dôkladné Dávidove prípravy na stavbu chrámu, jeho kultové nariadenia
 - ❑ jeho organizačná činnosť pri hudobno-speváckej časti bohoslužieb atď.
 - ❑ králi sa posudzujú podľa ich vzťahu k jeruzalemskému kultu a k zachovávaní Božieho zákona - Jozafatovo úsilie o Boží zákon a Ezechiášova a Joziášovu reforma
-

4. Pôvod kníh

- ❑ Autor - neznámy
 - ❑ Čas kompozície - 330 - 250 pred Kr.
 - ❑ Kompozícia - výsledok dlhého kompilačného procesu
-

5. Historická hodnota

- pramene - teologický výklad izraelských dejín
 - kronikár je teológ, mysliteľ, apologéta
 - dielo je historicko-teologický spis
-

6. Teologická perspektíva a náuka

1. Náuka o Bohu

- ❑ Boh sa najčastejšie označuje menom Elohim nie JHWH
 - ❑ autor zdôrazňuje Božiu transcendenciu
 - ❑ účinne zasahuje do dejín národov a jednotlivcov
 - ❑ osobitný vzťah má k izraelskému ľudu
 - ❑ Boh miluje Izrael, lebo ho viaže puto zmluvy *berit* veľkou láskou, ktorej charakteristickou črtou je *chesed* - verná láska 1 Krn 12,18; 2 Krn 18,31
-

2. Teokracia (bohovláda)

- ❑ Boh vykonáva svoju moc prostredníctvom kráľov, kňazov a prorokov
 - ❑ Dávid ústredné postavenie a kľúčové poslanie
 - je ideálnym kráľom a zakladateľom dynastie
 - dostal od Boha mimoriadne prisľúbenia 1 Krn 17,26; 2 Krn 1,9
 - potvrdené navždy platnou zmluvou 2 Krn 13,5: doslovne „zmluvou soli“ Lv 2,13
-

3. Jediný Boží ľud

- ❑ v rodokmeňoch predstavuje kronikár Boží ľud ako Jakubových potomkov
 - ❑ jednotlivé izraelské kmene spájala viera v Pána JHWH a bohoslužba ako jeden Bohu zasvätený ľud 2 Krn 23,16
 - ❑ po návrate zo zajatia utvorili náboženské spoločenstvo, hebr. *qahal*, gr. *ekklesia*
 - ❑ v hlavných rysoch tu už možno objaviť teológiu novozákonnej Kristovej Cirkvi
-

4. Chrám a bohoslužba

- ❑ centrom a srdcom tohto spoločenstva bol jeruzalemský chrám
 - ❑ privilegované miesto majú leviti,
 - ❑ vyzdvihuje sa ich horlivosť a katechéza 2 Krn 17,7-9
 - ❑ veľký dôraz je na hudbu, na spev 1 Krn 15,16; 16,4-5; a na modlitbu 1 Krn 16,8-36
-

Vplyv Knihy kroník

- ❑ členovia qumránskeho spoločenstva si osvojili náboženský ideál týchto spisov
 - ❑ v NZ sa z nich inšpiruje Matúš, uvádza Ježišov rodokmeň Mt 1,1-17
 - ❑ Ježiš v Mt 23,35 spomína umučenie proroka Zachariáša, z 2 Krn 24,20-22
 - ❑ v Pavlových listoch 1 Kor 14,16; 2 Kor 9,7; 1 Tim 1,17, v Liste Hebrejom 1,5; 11,9.13; 9,4 pochádzajú z kníh kroník
-

KNIHY EZDRÁŠ A NEHEMIÁŠ

- ❑ premoženie Novobabylonského impéria kráľom **Kýrosom** v r. 539
 - ❑ dostala sa k politickej moci Perzia - **Perzské obdobie (539-332)**
 - ❑ kráľ rešpektoval náboženské cítenie poddaných, dovolil im úplnú slobodu bohoslužby
 - ❑ Kýros už v prvom roku vlády osobitným ediktom dovolil Židom r. 538 vrátiť sa do Jeruzalema a obnoviť chrám
-

1. Názov obsah a cieľ kníh

- ❑ podľa židovského kňaza a znalca Mojžišovho zákona *Ezdráša*
 - ❑ a podľa námestníka perzského kráľa a správcu mesta Jeruzalema *Nehemiáša*
 - ❑ po návrate Židov z babylonského zajatia tvorili hlavnú úlohu pri znovuzrození židovského náboženského spoločenstva v Palestíne
-

Obsah

- ❑ obe knihy tvoria jednotné dejepisné a teologické dielo,
 - ❑ usporiadané a spracované do jedného celku
 - ❑ podávajú stručný obsah udalostí v 5 obrazoch:
-

1. Ezd 1-6

- ❑ návrat 1. skupiny Židov *pod vedením Zorobábela*
- ❑ najprv obnovili oltár na celopalné obety, posvätili ho na slávnosť Paschy
- ❑ Potom položili základy chrámu v Jeruzaleme

2. Ezd 7-10

- ❑ ďalší návrat zajatcov do Jeruzalema pod vedením kňaza a učiteľa *Ezdráša*,
 - ❑ s podporou a so splnomocnením kráľa Artaxerxa vykonal v Jeruzaleme radikálnu náboženskú obnovu, odmietnutím manželstiev pohankami,
-

3. Neh 1-7

- ❑ *Nehemiáš* ako námestník Artaxerxa, poverený správou Jeruzalema
- ❑ obnovil meské múry, zaistil bezpečnosť mesta
- ❑ zastával sa chudobných proti úžerníctvu bohatých

4. Neh 8-10

- ❑ *Ezdráš* obnovuje bohoslužbu – *vyhlasuje zákon teokratického štátu*
- ❑ ľud verejným pokáním a kajúcou modlitbou vyznáva svoje hriechy,
- ❑ obnovuje zmluvu s Bohom a zaväzuje sa zachovávať predpisy o manželstvách s cudzinkami, o sobote a o chrámových obetách

5. Neh 13-14

- ❑ presídlenie časti vidieckeho obyvateľstva do Jeruzalema,
 - ❑ posviacka mestských múrov správy o Nehemiášovej reforme a nariadeniach
-

Cieľ kníh

- ❑ znovuoobnovenie židovského náboženského spoločenstva, chrámu a mesta
 - ❑ ľud prežíva prechod od záhuby ku spáse
 - ❑ vzniklo nové spoločenstvo, ktoré sa postupne vyvinulo na **judaizmus**
 - ❑ zakladá sa na vieroučných a mravoučných spisoch Biblie a tradície
 - učitelia zákona, farizeji, saduceji, eséni
 - ❑ **základné pravdy**: jestvovanie jediného Boha, záväznosť a prvenstvo Tóry a presvedčenie, že židovský národ je vyvoleným ľudom Jahveho,
 - nezhodovali sa však v náuke o Mesiášovi, anjeloch a zmŕtvychvstaní
-

2. Ezdráš hebr. *Ezrá* - [Boh] pomáha

- bol nábožným židovským kňazom a vynikajúcim znalcom Mojžišovho zákona,
 - dosiahol potvrdenie platnosti Mojžišovho zákona - Ezd 7,12.21
 - Išiel r. 458 z Babylonu do Jeruzalema na čele 1775 mužov - kňazov, levitov, spevákov a iných služobníkov chrámu - Ezd 8,1-23.31
 - obnovil zmluvu ľudu s Bohom, chrámovú službu, slávenie sviatkov - Neh 8
-

Nehemiáš hebr. *Nechemjáh* - Jahve potešuje

- bol Žid silnej viery a čašník na kráľovskom dvore kráľa Artaxerxa I. Longimana v Súzach
 - vyžiadal si r. 445 od kráľa povolenie prevziať správu Jeruzalema ako jeho námestník - Neh 1,2 - 2,8 a 5,14
 - obnovil mestské múry - Neh 3 - 4; 6, zaistil bezpečnosť mesta Neh 7
 - okolo r. 430 sa opäť vrátil do Jeruzalema, aby rázne zakročil a zaviedol prísne opatrenia proti neporiadkom, v odovzdávaní desiatkov levitom a v zachovávaní soboty - Neh 13 6-22
-

3. Pôvod kníh

- ❑ okolo r. 400 v Jeruzaleme

4. Náboženské posolstvo

1. Boh zmluvy

- ❑ teologické pozadie oboch kníh tvorí zmluva s Bohom, národné a osobné povinnosti, ktoré sú *klúčom* k pochopeniu opísaných udalostí
 - ❑ zachovávanie zmluvy je garanciou Jahveho ochrany, vyjadrená v modlitbe - Ezd 9,5-15 a v kajúcnom vyznaní - Neh 9,5-37, aj v liste perzského kráľa Artaxerxa - Ezd 7,23
-

-
- ❑ Boh zmluvy teraz dokázal vernosť zmluve v mimoriadnom návrate Židov z Babylonu - Neh 9.
 - po zajatí sa monoteistická viera Židov posilnila,
 - ich bohopocta sa zvnútornila
 - zachovávanie Zákona, najmä sobotný odpočinok a odstránenie pohanských manželiek, boli toho markantným dôkazom
 - ❑ nová existencia Židov v Palestíne dokazuje všemohúcnosť Jahveho, jeho vernosť, jeho nesmierne milosrdenstvo Ezd 3,10 n:
 - *Jahve je náš Boh, veľký, mocný, hrozný Boh, ktorý milostivo zachováva zmluvu Neh 9,32*
-

2. Obnovený chrám

- ❑ znovu postavenie chrámu je hlavným cieľom návratu zo zajatia Ezd 1,2
 - ❑ je svedectvom o Jahveho prítomnosti uprostred svojho ľudu a bohoslužby - Ezd 2,36-63
 - ❑ stredobodom je oltár, Ezd 3,1-7
 - ❑ odpor Samaritánov Ezd 4
 - ❑ dokončenie a posvätenie Božieho diela je veľkou radosťou - Ezd 6,22 z centra, v ktorom sa posväcovali, zjednocovali a posilňovali
-

3. Jeruzalem

- ❑ chrám bol neodlučiteľne spojený s Jeruzalemom
 - ❑ preto Nehemiáš vyžiadal od perzského kráľa poverenie reštaurovať hlavné mesto a jeho múry
 - ❑ navrátiť mu jeho dôležitú funkciu - Neh 2-6
 - ❑ nato ho povolal sám Boh a zaručil mu úspešné dokončenie diela
 - ❑ presídlenie časti vidieckeho obyvateľstva do Jeruzalema - Neh 11 a zachovávanie soboty nežidovskými obchodníkmi Neh 13,15-22 svedčia, že *Jeruzalem sväté* mesto malo nadviazať na minulé dejiny
-

4. Boží ľud

- chrám a Jeruzalem sú miestom, kde žije Boží ľud. Židovský ľud už nemá štátnu nezávislosť,
 - reformu bolo treba vykonať predovšetkým v oblasti bohoslužby,
 - slávnostné čítanie a vysvetľovanie Zákona zhromaždenému ľudu - Neh 8 predstavuje hlavné prvky neskoršej synagogálnej liturgie
-

-
- ❑ vernosť Zákonu bola aj hlavnou pohnútkou, že Nehemiáš mohol slovom a príkladom vyriešiť problémy sociálneho rázu, utláčania chudobných a úžerníctvo boháčov - Neh 5
 - týchto dvoch mužov možno vidieť, ako každú chvíľu v modlitbe prosia Boha o radu, o pomoc a o ochranu Ezd 3,11; 6,21n; Neh 1,4-11
 - dve veľké modlitby uchované v Ezd 9 a Neh 9 vyjadrujúce ľútosť, vyznanie hriechov a prosbu o odpustenie, sú základom špirituality kajúcnosti a viery Bohu, ktorý odpúšťa.
-

III. Poučné rozprávania

Tob, Jdt, Est, Rut

- ❑ tvoria osobitnú skupinu starozákonných spisov,
 - ❑ vyznačujú sa rovnakými literárnymi vlastnosťami, ktorými sa líšia od ostatných dejepisných kníh
-

Kniha Tobiáš

1. Názov

- ❑ gr. *Kniha Tóbitových príbehov*,
- ❑ hebr. Kniha Tóbiho, *tóbí* - moje dobro, skrátene teoforického mena *Tóbijjáh* (Tobiáš - Jahve je dobrý).
- ❑ Vulg. používa meno Tobiáš pre obidvoch, otcovi i synovi,
- ❑ v Novej Vulgáte otec je Tóbi a syn Tobiáš

Miesto v kánone

- ❑ je deuterokánonickým spisom
-

Obsah knihy

- príhody Tóbiho, deportovaného s rodinou do Ninive
 - aj v zajatí zachovával Mojžišov zákon a konal skutky milosrdenstva,
 - aj napriek prenasledovaniu, strate majetku, slepote a výčitkám jeho manželky
-

-
- paralelne sa opisuje utrpenie jeho príbuznej Sáry, Raguelovej dcéry, v médskom meste Ekbatana
 - Tóbi a Sára sa vo svojom súžení obracajú k Bohu o pomoc
 - On posiela anjela *Rafaela* (hebr. Pán JHWH uzdravuje)
-

-
- Tóbi chce zabezpečiť syna, posiela Tobiáša do Ráges ku Gabaelovi, aby u neho vybral požičané peniaze,
 - v podobe testamentu mu dáva otcovské napomenutia a rady,
 - Tobiáša na ceste sprevádza anjel Rafael a poradí mu nevestu, Tobiáš s ňou uzavrie manželstvo,
-

-
- Rafael medzitým prevezme od Gabaela peniaze a prinesie ich Tobiášovi,
 - po návrate do Ninive, podľa anjelovej rady, uzdraví otca zo slepoty,
 - Rafael obom prezradí, že je Pánovým anjelom a zmizne,
 - Tóbi ďakovnou piesňou a prorockým chválospevom zvelebuje Pána
-

2. Pôvodný text

- ❑ Kniha Tobiáš bola napísaná v semitskej reči,
 - ❑ biblisti stále debatujú o tom, či to bolo v hebrejčine alebo v aramejčine
-

3. Rozdelenie Knihy:

Prológ 1,1-2

I. Skúšky a utrpenia spravodlivých 1-3

II. Cesta Tobiáša s anjelom Rafaelom do Ekbatany 4 - 12

III. Tóbiho chválospev, predpovede a posledné napomenutia 13 - 14

Epilóg 14,12-15

4. Literárny druh

- ❑ kniha sa navonok javí ako historický román,
 - ❑ autor nemal za cieľ podať presné historické a zemepisné údaje,
 - ❑ autorovi šlo viac o literárne spracovanie udalostí s cieľom náboženského a mravného poučenia,
 - ❑ Anjel Rafael je protikladom zlého ducha Ašmodaja /*Asmodej* - hebr. Ničiteľ, Záhubca
 - ❖ Kniha bola napísaná okolo r. 200 pred Kr.
-

5. Náboženská náuka

1. Odplata za ľudské činy

- kniha podáva tradičné učenie o časnej odplate ľudských činov,
 - *Tóbi* sa stal obeťou nezaslúženého nešťastia, keď plnil predpisy Zákona,
 - *Sára* sa dostala do osídíel zlého ducha,
 - a obidvaja sa stali terčom nespravodlivej sarkastickej kritiky až natoľko, že si žiadali zomrieť,
-

-
- Boh vyslyšal ich prosby a zasiahol do ich života prostredníctvom anjela *Rafaela*, ktorý ich vyliečil a vyslobodil z utrpenia,
 - Kniha má za cieľ poukázať na mimo-riadnu Božiu pomoc spravodlivým a bohabojným ľuďom,
 - vedie čitateľa k vernosti Zákonu, k modlitbe a k trpezlivosti v životných skúškach
-

2. Boh

- ❑ svätopisec vyzdvihuje Božiu transcendentnosť,
 - ❑ Boha nazýva „Kráľom vekov“ 13,7, „Kráľom nebies“ 13,13, preto ho ľudia majú oslavovať, chváliť a velebiť 13,3.7.16,
 - ❑ Boh je „svätý“ 12,12.15, obklopený slávou 12,15, ale je aj milosrdný 3,2 a otcovský 13,4,
 - ❑ On prebýva na nebesiach 5,17 a v jeruzalemskom chráme 3,10.17
-

3. Náuka o anjeloch

- ❑ Boh komunikuje s ľuďmi prostredníctvom anjelov,
 - ❑ Rafaelova osoba a jeho poslanie je však jedinečným javom v Biblii,
 - ❑ on nie je iba ochrancom ľuďí 5,21-22, ale aj ich sprievodcom na cestách a uzdravovateľom 3,17; 6,7-9,
 - ❑ sprostredkovateľom manželstva kap. 7 a príhovorcom u Boha 3,16 s 12,12
-

4. Rodinný život

- svätopisec zobrazuje Tobiáša *v jeho prirodzenom životnom* prostredí, v rodine, s jej ťažkosťami, napätiami, utrpeniami, ale aj s jej radosťami a rodinným šťastím,
 - zdôrazňuje *čnosti*, ktoré napomáhajú svorné spolunažívanie rodiny, najmä úcta k rodičom 1,8; 3,10.15; 4,3-4; 6,15; 14,12-13,
 - *starosť o synovo manželstvo* je stredobodom Tóbiho rád a usmernení Tobiášovi 4,12-13
 - a manželstvo *podľa Božej vôle* je ústrednou časťou celej knihy kap.6-8
-

5. Nábožný život

- prejavuje sa dobrými skutkami, vyniká **almužna** 1,16; 2,2-4; 4,7-11.16-17; 12,8-9 a **súcit s mŕtvymi** 1,17-18; 2,3-8; 4,4; 14,12-13,
 - *zoznam čností a skutkov milosrdenstva* v Tóbiho testamente 4,3-21,
 - jeho odporúčania pred smrťou 14,8-11 vyzdvihujú vznešený ideál náboženského a mravného života,
-

-
- ❑ **osobný nábožný život** sa zakladal **na bázni pred Bohom** 1,12; 6,18; 8,4.7 a prejavoval sa **vo vernosti Bohu** 1,12; 2,2; 4,5; 14,8-9,
 - ❑ v **zachovávaní predpisov Zákona** o uzavieraní manželstva medzi príslušníkmi rodu 6,16; 7,10.12,
 - ❑ **o láske** k rodine a k bratom z vlastného pokolenia 1,3,
 - ❑ **o spravodlivej odmene** za vykonanú prácu 5,3.7.10.15; 12,1
-

-
- **charakteristické črty mravného života** nábožných Židov boli hlavne **poctivosť** 4,6, **striedmosť** a **manželská čistota** 8,7,
 - **modlitba posväcuje** celý ľudský život 6,18; 8,4-8, **je posilou** v utrpení 3,2-6.11-15, **chvála** a zvelebovanie Boha 8,15-17; 10,11.13; 11,14.17 a **vzdávanie vd'aky** za milosrdenstvo a spravodlivosť 3,2-4
-

6. Videnie budúcnosti

- Tóbi si je vedomý, že patrí k národu, ktorého príslušníci sú „synmi prorokov“ 4,12,
 - svoj osobný a národný osud v zajatí interpretuje vo svetle prorokov:
 - nešťastie, ktoré ich postihlo, bolo trestom za ich hriechy 2,6,
 - vyzýva svoj ľud k obráteniu 13,2-10,
 - vidí nový Jeruzalem, ktorý sa stane centrom kultu jediného Boha pre všetky národy 13,11-18,
- ❖ Kniha Tobiáš sa v mnohom približuje k novozákonnému posolstvu
-

Kniha Judita

1. Názov

- ❑ Kniha Judit je poučný spis
- ❑ podľa hrdinky, mladej židovskej vdovy Judity hebr. *Jehudít* - »Židovka«,
- ❑ zachránila Judeu a sväté mesto Jeruzalem

❖ Miesto v kánone

- deuterokánonický spis
-

Obsah

- ❑ **Jdt 1-3** predstavuje silu asýrskeho vojska,
 - ❑ Nabuchodonozor vysielá vojvodu Holofernesa na vojenskú výpravu na západ proti krajinám,
 - ❑ ostatní králi a kniežatá zo strachu poddávajú Holofernesovi bez boja
-

-
- ❑ **4-8 nebezpečenstvo** hrozí aj Judskej krajine,
 - ❑ **Židia sa s dôverou** obracajú na Boha, modlitbou a pôstom ho prosia o pomoc,
 - ❑ v asýrskom tábore náčelník Ammončanov **Achiór** informuje Holofernesa, o Božej ochrane ľudu a odrádza ho od vojenského ťaženia,
 - ❑ urazený Holofernes vydá vo svojej pýche Achiora do rúk obyvateľov mestečka Betulie, odsúdeného na smrť hladom a smädom,
 - objavuje sa **Judita, židovská vdova**, ktorá povzbudzuje k dôvere v Boh
-

-
- ❑ **9-16** po vzývaní Božej pomoci a s vedomím predstavených mesta Judita prejde do nepriateľského tábora
 - ❑ predstiera útek z mesta, získava si úplnú dôveru Holofernesa a svojou krásou a úlisnými rečami ho úplne očarí,
 - ❑ po bohatej hostine Judita mečom odtne opitému Holofernesovi hlavu a utečie do Betulie,
-

-
- ❑ obyvatelia prestrašených Asýrčanov porazia,
 - ❑ vtedy sa **Achiór obráti** na vieru v izraelského Boha,
 - ❑ v Betulii a v Jeruzaleme sa konajú **veľké oslavy na počesť Judity**, ktorá zvelebuje Boha a ďakuje mu **za vyslobodenie** z hrozného nebezpečenstva
-

2. hebr. text sa nezachoval

- ❑ existujú 3 preklady do gréčtiny a 2 do latinčiny

3. Historické oznamovanie

- ❑ historické, chronologické, geografické a iné údaje spôsobujú veľa vážnych problémov,
 - ❑ nezodpovedajú vedeckým poznatkom z dejín starovekého Blízkeho východu
-

4. Hypotetický záver

- ❑ kniha Judit nie je historický spis v pravom zmysle slova, ale počný

5. Literárny druh - Midráš

- ❑ literárny druh židovského výkladu a aktualizácie Biblie, ktorý Židia začali používať po babylonskom zajatí

6. Autor - neznámy

- ❑ vznik - koncom 2. alebo začiatkom 1. stor. pred Kr.
-

7. Náboženská náuka

1. Náuka o Bohu

- ❑ kniha predstavuje **spásnu pomoc Boha** v nebezpečenstve a v súžení,
 - ❑ vyzdvihuje jeho **všemohúcnosť** 4,13; 8,13; 15,10; 16,5.17 a velebu 5,8; 6,19; 9,12; 11,17; 13,18
 - ❑ ozajstným **Pánom dejín nie je Nabuchodonozor**, ale Pán JHWH,
 - ❑ vyžaduje od človeka **verné zachovávanie zákona** a zmluvy a nadovšetko nezlomnú vieru a dôveru v jeho pomoc o ktorú vždy možno oprieť
-

2. Špecifické náboženské prvky knihy

- ❑ osoba Achióra svedčí o otvorenosti helenistického judaizmu voči cudzincom, podobne svedčí aj Kniha Rút a Kniha Jób,
 - ❑ **Achiór** je pohan, príslušník Ammončanov, ktorí **spôsobili Izraelu veľké utrpenie** v časoch kráľa Šaula 1 Sam 11 a proroka Jeremiáša Jer 41
 - ❑ Achiór **vyznáva vieru** vyvoleného národa 5,5-21, trpí pre ňu 6,10-13 **a je prijatý do Božieho ľudu** 14,10
-

-
- **Judita hlboko veriaca žena** so spoluobyvateľmi sa obracia na Boha chválospevmi 13,14.17; 15,13-14; 16, prosbami 6,19; 9,12-14; 13,4-7, modlitbami, pôstom a pokáním 4,9-12,
 - odmladi je vdovou a ostáva ňou aj po víťazstve 16,22,
 - dáva prednosť vdovskému stavu, čo je úplne nový postoj v porovnaní s bežnými názormi Starého zákona,
-

-
- ❖ lešť, zvodnosť a vraždu treba chápať podľa vtedajšej vojenskej stratégie a taktiky a podľa zákona odvety,
 - ❖ *Ten, čo chcel zviest' Izrael, je sám zvedený a oklamany* Gn 27,1-25; 34,13-29; 37,32-34,
 - ❖ autor nevyslovuje morálny úsudok o Juditinom konaní
-

KNIHA ESTER

1. Názov

- ❑ podľa hlavnej osoby *Ester* perzské meno - asi *Hviezda*
- ❑ jej židovské meno bolo *Hadassá* – *Myrta* 2,7,
- ❑ svojou rozumnosťou a príhovorom u kráľa Achašveróša (Xerxes I., 486-465 pred Kr.) odvrátila hroziace prenasledovanie a záhubu Židov v Perzskej ríši

2. Text

- ❑ text Knihy sa zachoval v dvoch verziách: v hebrejskej a gréckej
-

3. Obsah

- ❑ perzský **kráľ Achašvéroš/Xerxes I.** zhromaždí veľmožov a princov všetkých krajín svojej ríše a usporiada pre nich v Súzach veľkú hostinu,
 - ❑ žiada, aby prišla aj **kráľovná Vasti**. Ona odoprie prísť, jej miesto zaujme **židovská sirota Ester**,
 - ❑ strýc Ester a jej poručník **Mardochej** odhalí sprisahanie proti kráľovi a zachráni mu život,
 - ❑ neskôr **Aman**, najvyšší hodnostár po kráľovi, plánuje **záhubu Židov**, ktorí v osobe Mardocheja odmietajú štátne náboženstvo a **lósom - pur** - určuje na to 13. deň mesiaca adara (február/marec) zničenie Židov
-

-
- ❑ kráľ jeho plán prijíma a vydáva nariadenie, aby sa v určený deň vyvraždili všetci Židia v celej ríši,
 - ❑ **Ester a Mardochej modlitbou prosia Boha** o záchranu svojho národa
 - **Ester** s nasadením života v poslednej chvíli **zmarí Hamanove úklady** proti Židom a dosiahne od kráľa, že odsúdi Hamana na šibenicu, ktorú on sám dal postaviť pre Mardocheja,
 - ❑ **na pamiatku** tejto záchrany Židov pred vyhubením v Perzskej ríši slávi sa 14. a 15. adara **sviatok Purím** (lósov)
-

3. Historický rámec

- ❑ literárny druh - historický román
- ❑ „čím kto hreší, tým trestaný býva“

4. Autor neznámy

- ❑ čas 3.-2. stor. pred Kr. v Mezopotámii
-

5. Náboženské poučenia

1. Náboženský postoj Židov

- ❑ v hebr. texte knihy cítiť prepiaty nacionalizmus,
 - ❑ v gr. texte je náboženský horizont Židov širší, sú otvorenejší voči pohanskému prostrediu,
 - ❑ Židia boli v ustavičnom boji proti totalitnej politickej moci a ich nekompromisný náboženský postoj im často zapríčiňoval kruté prenasledovanie,
 - ❖ ***viera a náboženské vyznanie sa často protiví mocnárom a mentalite tohto sveta;***
 - ❖ najväčším Pánom je Boh a zásadnou životnou smernicou kresťana je Božie posolstvo
-

2. Božie spásne činy

- Boh presahuje síce stvorený svet a je nezávislý od neho, ale je v ňom aktuálne prítomný a činný,
 - ani v kritických situáciách sa neslobodno beznádejne poddávať fatalizmu, ale skôr nasledovať príklady Ester alebo Mordocheja, ktorí po ponížených modlitbách k Bohu dôverujú v jeho pomoc a odvážne konajú,
 - v tom spočíva aj pravý zmysel zmluvy medzi Bohom a jeho ľuďom
-

-
- ❖ všetci veriaci Židia, v priebehu stáročí čítajú alebo počúvajú rozprávanie Knihy Ester o oslobodení židovského národa od podlého osočovania a od potupnej smrti,
 - ❖ kresťanovi môže čítanie Knihy Ester pripomínať radosť pri »hostine« a slávení Eucharistie, v spomienke oslobodenia od hriechu a večnej smrti, v Ježišovi Kristovi
-

Kniha Rút

1. Názov Knihy

- ❑ podľa Moabky Rút, jednej z hlavných postáv,
 - ❑ v gréckom Septuaginte a vo Vulgáte je kniha zaradená medzi historické spisy
 - ❑ v hebr. Biblii medzi *ketubím* – spisy,
 - ❑ čítala sa na sviatok **Týždňov - Turíce**, keď sa obetovali prvotiny chleba z nového obilia - dožinky
-

2. Obsah

- ❑ Betlehemčan **Elímelek** /Elimelech, jeho manželka **Noemi** a synovia **Machlón a Kiljón** sa v čase hladu vysťahovali do Moabska,
 - ❑ po Elímelekovej smrti sa oženili s Moabkami, **Orpou** /Orfa a **Rút**. Po 10 rokoch synovia zomreli,
 - ❑ Noemi sa vrátila do Betlehema, Orpa zostane v Moabsku,
 - Rút sa vráti späť so svokrou do Betlehema,
 - chce patriť k jej ľudu a k jej Bohu - 1. kap.
 - v Betleheme, bol práve čas žatvy,
-

-
- **Rút zbierala klásky** po žencoch a spoznáva sa s Boázom /Bózom, ktorý sa k nej správa šľachetne a úctivo - 2. kap.
 - Rút pripomenula Boázovi povinnosť ako *goel* (výkupník, obranca) **so záväznosťou levirátu**, si ju mal Boáz vziať za manželku, a zaistiť zomrelému manželovi potomstvo a zachovať jeho dedičstvo 3. kap.,
 - Boáz si právo odkúpil a uzavrel s Rút manželstvo,
 - **mali syna - Obéda**, ktorý bol starým otcom Dávida, najväčšieho kráľa v Izraeli - 4. kap.
-

3. Cieľ knihy

- ❑ Kniha ukazuje ako sa Božím riadením Moabka Rút začlenila do vyvoleného národa - 4,13-17,
 - ❑
 - ❑ stala **pramatkou kráľa Dávida** - v uskutočnení prislúbení a v mesiášskom očakávaní
-

4. Literárny druh

- ❑ je opravdivým umeleckým dielom,
 - ❑ charakteristikou Knihy Rút sú aj *významy mien osôb*: **Elímelek** - Môj-Boh je kráľ a **Noemi** - Moja rozkoš,
 - ❑ mená synov **Machlón** - Choroba a **Kiljón** - Slabosť, boli už akousi predzvestou ich skorej smrti,
 - ❑ **Orpa** - Tvrdošijnosť, ukázala „šiju“ (chrbát) svojej svokre
-

-
- **Rút** - **Priateľka** už svojím menom svedčí o *prítulnosti* k svokre,
 - meno **Boáz** - **V ňom je sila**, vzbudzuje nádej, kým meno **Mara** - **Trpká** - pripomína tieseň, pri návrate do vlasti,
 - **Obéd** - **Služobník** - je zasa meno, ktorým sa označuje Pánov služobník,
 - ❖ každé meno má symbolický význam
-

5. Posolstvo

1.

- **bezvýhradná dôvera dvoch žien**, Noemi a Rút, v Božiu pomoc, aj vo veľmi ťažkých a trápnych situáciách,
 - **splnili svoju povinnosť v rodinných vzťahoch**,
 - dali vynikajúce svedectvo o svojej viere v Boha a o vzájomnej dôvere a pomoci,
 - **Boáz vyniká ako veriaci muž**, ktorý si verne a svedomito plní svoje príbuzenské povinnosti
-

2.

- Rút je **príkladom základných rodinných čností**,
 - jej oddanosť a **šľachetná láska k svokre** je obdivuhodná a dojímavá,
 - opustí svoju vlasť, pokrvnú rodinu a nádej na nové manželstvo vo svojej rodnej krajine,
 - pripája sa k Noemi, chce patriť k ich ľudu a uctievať Jahveho ako svojho Boha - 1,16
-

-
- pre jej horlivosť a čnostný život si ju váži Boáz - 3,10 n.
 - požehnáva ju Boh, stáva pramatkou kráľa Dávida - 4,13.16,
 - Evanjelista Matúš uvádza Rút v rodokmeni Ježiša Krista medzi predkami Dávidovho rodu - Mt 1,5 n.
 - *Kniha Rút tak zdôrazňuje univerzalizmus spásy a mesianizmus*
-

Pán vyskúšal vyvolených ako zlato v peci ...

Ďakujem za pozornosť